

Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu
Grønlands Nationalmuseum & Arkiv
FELTRAPPORT

VANDKRAFTVÆRKET VED TASERSUAQ, SISIMIUT
KULTURHISTORISKE INTERESSER

Rapport vedr. arkæologiske undersøgelser udført for
Grønlands Nationalmuseum & Arkiv sommeren 2008

VANDKRAFTVÆRKET VED TASERSUAQ - KULTURHISTORISKE INTERESSER

Arkæologiske undersøgelser sommeren 2008 af bopladser ved Tasersuaq - værkets
hovedreservoir - samt tilsyn og supplerende rekognoscering i opland II

Rapport

udarbejdet af Hans C. Kapel
med bidrag af
Jens Henrik Jønsson og Arne Sjöström

Grønlands Nationalmuseum & Arkiv / Nunatta Katersugaasiva Allagaateqarfialu
Oktober 2008

Forsideillustration: Stensatte fundamenter af telthuse på den nyopdagede renjagtlejr 67V1-0II-015 i østenden af Tasersuaq

INDHOLD

Resumé	1
Naalisagaq	2
Introduktion - tidligere forundersøgelser	3
Forudsætninger	3
Mål og arbejdsmetode	4
Undersøgelsesforløb	4
 Opland 2 - området øst for Tasersuaq	
Generel beskrivelse af området	6
Tilsyn og supplerende rekognoscering	6
Undersøgte lokaliteter	7
67V1-0II-005	7
 Opland 1 - Tasersuaq	
Generel beskrivelse af området	9
Dokumentation og arkæologiske undersøgelser	9
67V1-III-014	10
67V1-III-043	14
Rekognoscering	
Østenden af Tasersuaq	20
67V1-0II-015	21
Datering af de udtagne prøver	24
Konklusion og overvejelser	25
Referencer og henvisninger	26
 Bilag	
1. Fortegnelse over opmålinger og oversigtskort	27
2. Liste over fotografisk dokumentation	28

Resumé

Rapporten beskriver resultaterne af de arkæologiske undersøgelser, som ifølge aftale mellem Nukissiorfiit og Grønlands Nationalmuseum & Arkiv er udført i forbindelse med inddragelse af Tasersuaq og opland II, der tilsammen skal danne reservoir for det kommende vandkraftværk.

Ved tidligere rekognosceringer er der fundet teltpladser, jagtanlæg og andre spor som, mennesker har efterladt - spor som fortæller om udnyttelsen af indlandets ressourcer over en periode på næsten 2000 år.

Flere af disse fortidsminder er omfattet af fredningslovens bestemmelser, og det er Grønlands Nationalmuseum & Arkivs opgave at sikre sig flest mulige informationer om dem, som kan blive berørt af vandkraftprojektet.

Hovedopgaven ved Tasersuaq var undersøgelsen af en renjagtlejr i søens vestende. Lejren er med sine sammenbyggede boliger af en usædvanlig konstruktion, og opgaven var at foretage en detailopmåling af anlægget og om at datere den. Ved prøvegravninger lykkedes det at finde daterbart materiale. Resultatet af dateringerne forventes at foreligge i begyndelsen af 2009.

Dele af søens bredzone var ikke tidligere rekognosceret, og det lykkedes denne sommer at finde yderligere to store renjagtlejre, en ved søens udløb og en ved et af de store elvdeltaer i østenden. Der er tale bopladser, som har været benyttet sommer og efterår gennem en længere årrække. I den udstrækning tiden tillod, blev pladserne og de enkelte anlæg dokumenteret gennem opmåling, fotografering og udtagning af daterbart materiale.

Grønlands Nationalmuseum og Arkiv's konklusion er, at fortidsminderne i området ikke blokerer for eller forstyrrer arbejdet med at anlægge et vandkraftværk.

I opland II kan der være en vis risiko nogle få steder, men alle disse lokaliteter er afmærkede, og entreprenørerne har fået udleveret detaljerede kort, så det kan undgås, at fortidsminderne bliver beskadigede.

Ud over den dokumentation som er indeholdt i nærværende rapport, findes yderligere data, originale opmålinger, billedmateriale m.v. på Grønlands Nationalmuseum & Arkiv.

Naalisagaq

Nalunaarusiami uani allaaserineqarput Nukissiorfiit aamma Nunatta Katersugaasiviata Allagaateqarfiatalu akornanni isumaqatigiissut naapertorlugu Tasersuup eqqaatalu II-p siunissami erngup nukiliorfiliassamut atatillugu imermik katersivissatut toqqarneqarsimasut itsarnisarsiuunit misissorneqarneranni paasisat.

Siornatigut misissuisarnerni nassaarineqartarsimapput tupperfikut, qarmakkat allallu inuit pilersitaat - ukiuni 2000-ngajanni nunap timaata piniarniarfigineqartarsimaneranut takussutissat.

Itsarnitsat tamakku ilaat allanngutsaaliinermik inatsimi pineqartunut ilaammata, Nunatta Katersugaasiviata Allagaateqarfiatalu suliaassaraa erngup nukiliorfiliornissami eqqugaasussat pillugit paasissutissanik sapinngisamik sukumiisunik pissarsiornissaq.

Tasersuarmi suliaassat pingaarnersaraat tatsip kimmut isuani aasiviusarsimasup misissoqqissaarnissaa. Aasivik taanna ataatsimoortunik 'illutalik' immikkukajaaq ittuusoq peqqissaarullugu uuttortarneqartussaavoq, qanorlu pisoqaatiginera paasiniarneqassalluni. Misiligummik assaaffiginerani pisoqaassusilerneqarsinnaasunik nassaartortoqarpoq. Naatsorsuutigineqarporlu 2009-p aallartisimalernerani pisoqaassusersiornerat naammassineqareersimassasoq.

Tatsip sinaata ilaani siornatigut misissuiffigineqarnikuunngitsumi aasarmanna nassaarineqarput aasiviusarsimasut angisuut allat marluk, aappaa tatsip akuani aappaalu kangimut isuani kuup akuani. Taakku tassaapput ukiuni arlalinni aasami ukiakkullu aasiviusarsimasut. Piffissaq naapertorlugu aasiviit qarmakkallu ataasiakkaat uuttortarneqarlutillu, assiliortorneqarlutillu nasaanik pisoqaassusilerneqarsinnaasunik tigusiiffigineqarsimapput.

Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu isumaqanngilaq tamaani itsarnitsat erngup nukiliorfiliornissamut atatillugu sulianut akimmisaarutaajumaartut.

Eqqaani II-mi annikitsunnguut akimmisaarutaasinnaassapput, tamakkuli tamarmik nalunaaqutsersugaammata, entreprenørillu nunap assinginiq nalunaaqutsersosqissaakkanik tunineqareersimammata, itsarnitsat tamakkua ajoquserneqarnissaat ilimananngilaq.

Nalunaarusiami uani uppernarsaasiussat saniatigut Nunatta Katersugaasiviata Allagaateqarfiatalu pigereerpai paasissutissat allat, uttortaanerit, assilisat il.il.

Introduktion - tidligere forundersøgelser

Sommerens berejsning og arkæologiske undersøgelser er de sidste i en række forundersøgelser, som Grønlands Nationalmuseum & Arkiv (NKA) har gennemført i forbindelse med vandkraftprojektet. De første rekognosceringer i området fandt sted i 1984 og 1985.

Forud for berejsningen i 1984 blev der foretaget interviews af lokale fangere med kendskab til baglandet nord for Sisimiut. Materialet herfra, som belyser de sidste 100 års udnyttelse af området, dannede i nogen grad udgangspunkt for planlægningen af den efterfølgende rekognoscering. I 1984 blev indsatsen koncentreret omkring vestenden af Tasersuaq og anlægsområdet for kraftværket i bunden af Kagerluarsuq ungalleq. En række lokaliteter, der fortrinsvis relaterer sig til renjagt, blev fundet ved de traditionelle indfaldsruter og langs søens bredder.

Det følgende år fortsatte man den arkæologiske kortlægning af søens bredzone. Desuden blev opland II - søhøjlandet sydøst for Tasersuaq - rekognosceret. Også her fandt man en del lokaliteter der vidner om, at områdets i forhistorisk tid ligesom nu har været intensivt udnyttet til jagt på rener. De ældste spor som blev påvist er ca. 2000 år gamle - fra Grønlands stenalder. Endelig blev tracéet for fremføringsledningerne fra kraftværket til Sisimiut summarisk gennemgået.

I 2006, da planerne om etablering af kraftværket antog mere faste former, gennemførte NKA arkæologiske undersøgelser i selve anlægsområdet og langs tracéet mellem "2. Fjord" og vandindtaget i Tasersuaq.

En liste over hidtil udsendte rapporter fra NKA og relevant litteratur kan ses i bilag 3.

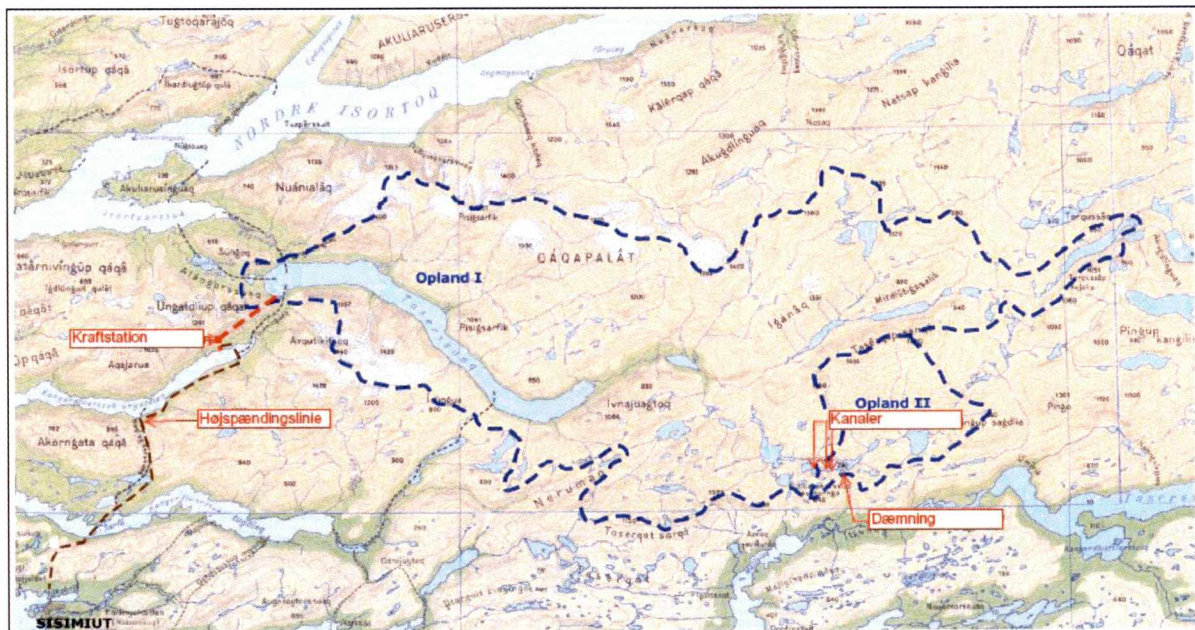
Forudsætninger

Anlægsplanerne for vandkraftværket, oplande og tracé for forsyningsledningen er i store træk uændrede i forhold til dem som var gældende i projektforslaget fra midten af 1980-erne. Dispositionsforslaget fra 2006 for anlægsområdet omkring kraftværket (Tegning # 04-104) angiver dog en ændret placering af hovedlejren.

En arkæologisk undersøgelse af den fredede boplads **67V1-III-019** som var programsat i 2006, har derfor ikke været nødvendigt. Den periodevise sækning af Tasersuaq's vandspejl som må imødeses når kraftværket tages i brug, vil på langt sigt betyde ødelæggelse af kulturlag og visse menneskeskabte anlæg langs søens bredder. Derfor havde NKA planlagt arkæologiske stikprøveundersøgelser og en detaljeret dokumentation af flere af de fundne bopladser.

Med i planerne var også en supplerende rekognoscering i søens østende, som ikke blev nået i 1985.

For opland II's vedkommende er den endelige placering af dæmning og fremløbskanaler først fremlagt i bilagsmaterialet til Ístaks ansøgning om arealtildeling i foråret 2008. Ved en befaring af området den 19. april 2008, hvori undertegnede deltog, blev der taget stilling til den foreslåede placering af en camp og til det tracé, ad hvilket udstyr og materiel bringes ind og ud af området. Der syntes ikke umiddelbart at være interessekonflikter, men da terrænet på besigtigelsestidspunktet var snedækket, fandt man fra NKA's side det nødvendigt at gennemføre et tilsynsbesøg i forbindelse med sommerens arbejde.

Figur 1 Nukissiorfiit, revideret dispositionsforslag S2 fra maj 2006. Tegning nr. 100-01

Mål og arbejdsmetode

Det overordnede mål med undersøgelserne i 2006 og 2008 har været at sikre flest mulige data fra de fortidsminder, som - direkte eller indirekte - må formodes at blive berørt af vandkraftværket.

I intet tilfælde har man skønnet det nødvendigt at foretage totale udgravninger af de påviste lokaliteter. Først og fremmest berøres kun få direkte af anlægsaktiviteterne. To andre forhold ligger desuden til grund for NKA's vurdering. Mange af de fundne boligtomter og andre faste anlæg vil fortsat kunne bevares, selv når kraftværket er i drift. Desuden er der tale om anlægstyper som er velkendte bl.a. fra forundersøgelserne i forbindelse med etablering af kraftværket i Buksefjorden ved Nuuk, samt i forbindelse med de omfattende undersøgelser, som i en årrække har fundet sted i Angujaartorfiup nunaa syd for Kagerluarsuq.

En undtagelse er dog jagtlejren i søens vestende, **67V1-III-014**. Her ses en boligstruktur, der på overfladen fremstår som en slags rækkehus, dvs. en gruppe sammenbyggede boligrum med egne kogesteder, men med en fælles frontvæg ud mod søen. Dette anlæg er nu blevet detailopmålt og gennemfotograferet, ligesom der er foretaget prøvegravninger i 2 af boligenhederne.

For de øvrige pladers vedkommende er de koordinatsat ved hjælp af GPS, og de er desuden opmålt og fotodokumenterede. En del af dette arbejde blev gjort allerede i 1984-85. I visse tilfælde er der foretaget prøveudgravninger med det formål, at udtage organisk materiale til brug for dateringer.

Undersøgellesforløb

Feltsæsonen strakte sig over perioden 18. august - 8. september. Undersøgelsesholdet bestod af kandidatstuderende Arne Sjöström, Lunds Universitet, Jens Henrik Jønsson, Kroppedal Museum samt undertegnede Hans Kapel.

Tilsynsbesøg og supplerende rekognoscering i opland II fandt sted i uge 34. Herefter etablerede holdet sig i vestenden af Tasersuaq med base camp i den gamle beboelsescontainer kaldet "Damplokomotivet", som i 1978 blev anbragt tæt ved Tasersuaq's udløb i forbindelse med GTO's indledende forundersøgelser af nedbør, vandaflledning m.v.

Figur 2 Holdet nyder et af de sparsomme solstrejf foran "Damplokomotivet".

Opmålingen og undersøgelserne af jagtlejren **67V1-III-014** foregik i uge 35. Sideløbende hermed blev allerede kendte lokaliteter genbesigtiget. En ny jagtlejr, der tidligere har været overset, blev i denne forbindelse fundet umiddelbart ved søens udløb. Denne har i NKA's centrale fredningsregister nu fået betegnelsen **67V1-III-043**. Dokumentationen at de i alt 11 anlæg på denne plads, var ret omfattende og stod på indtil den 5. september, som var sidste arbejdsdag i felten.

Ind imellem var der desuden tid til at rekognoscere kystzonen i søens østlige ende, som endnu var ukendt land. Som forventet blev der fundet mange aktivitetsspor - de fleste af nyere dato og ikke fredningsværdige. Der blev dog fundet en større jagtlejr beliggende i deltaet af den østligste elv på søens nordside. Der er tale om en lejr af betydelig alder omfattende adskillige boligstrukturer og fangstanlæg i form af skydeskjul og varder. Lokaliteten er nu opført i NKA's fredningsarkiv som **67V1-0II-015**. Desværre blev pladsen fundet på så sent et tidspunkt, at der ikke var mulighed for andet end en fotodokumentation og en registrering på skitseplan.

De sidste dage inden holdets hjemrejse blev anvendt i Sisimiut til renskrivning af noter, sikkerhedskopiering af det omfattende dokumentationsmateriale som var indsamlet og til pakning og afsendelse af udstyr m.v.

Tak!

Til trods for at vejret i en del af feltsæsonen må betegnes som middelmådigt, blev de programsatte undersøgelser afviklet uden problemer. Opholdet må i det hele taget betegnes som en særdeles positiv oplevelse, hvilket i høj grad kan tilskrives den usædvanlige imødekommenhed og værdifulde hjælp vi mødte fra såvel bygherre som entreprenører.

Nukissiorfiit stillede bolig til rådighed under vort ophold i Sisimiut og var behjælpelig med enhver form for transport. Der skal her rettes en særlig tak til elværksbestyrer Jan Zachariassen, og til anlægsleder og bygherrerepræsentant Preben Boel.

Istak stillede sine lejrfaciliteter til rådighed og var ligeledes behjælpelig med transporten mellem byggepladsen og søen. Pladschef Gudmundur Thordarson drog omsorg for, at vi altid blev vel modtaget, og skaffede den praktiske hjælp vi behøvede.

Også Lars Kristian Madsen, Polar Entreprise A/S, der sørgede for transport af udstyr til opland II og efterfølgende for en komfortabel afhentning ved Oles Lakseelv, skylder vi tak.

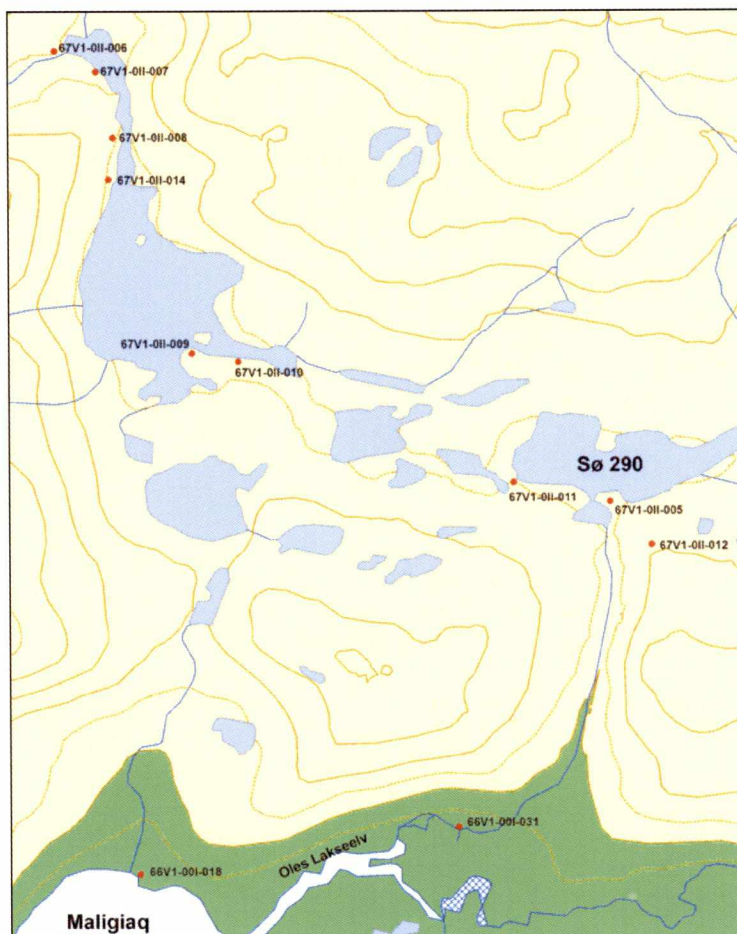
Opland II - området øst for Tasersuaq

Generel beskrivelse af området

Opland II omfatter et sammenhængende søområde, hvis nuværende afvanding sker mod syd til fjordarmen Maligiaq. Et kunstigt vandskel i form af en betondæmning ved udløbet af "Sø 290" skal vende vandstrømmen, der via 3 gravede kanaler ledes til østenden af Tasersuaq. Opland II vil udgøre ca. 10 % af det samlede reservoir, når vandkraftværket er i drift.

Området, med sine søer, vandløb og forgrenede dalsystemer, rummer et rigt og varieret dyreliv.

I forhistorisk tid - som nu - har jagt på rendyr haft stor betydning, men også efterårsjagt på gæs og andefugle samt rypejagt har været vigtig for lokale fangere. I de senere år er moskusoksen desuden blevet en naturlig del af områdets fauna. Den vigtigste indfaldsvej til dette indlandsområde går via "Oles Lakseelv" op gennem dalen til "Sø 290".

Figur 3 Opland II med angivelse af kendte fredede fortidsminder.

Tilsyn og supplerende rekognoscering

Som nævnt indledningsvis var terrænet dækket af sne, da opland II i april måned blev besøgt. Da det aktuelle tilsynsbesøg blev gennemført, var det nødvendige udstyr mobiliseret, base camp etableret og udgravningen af kanalerne i fuld gang.

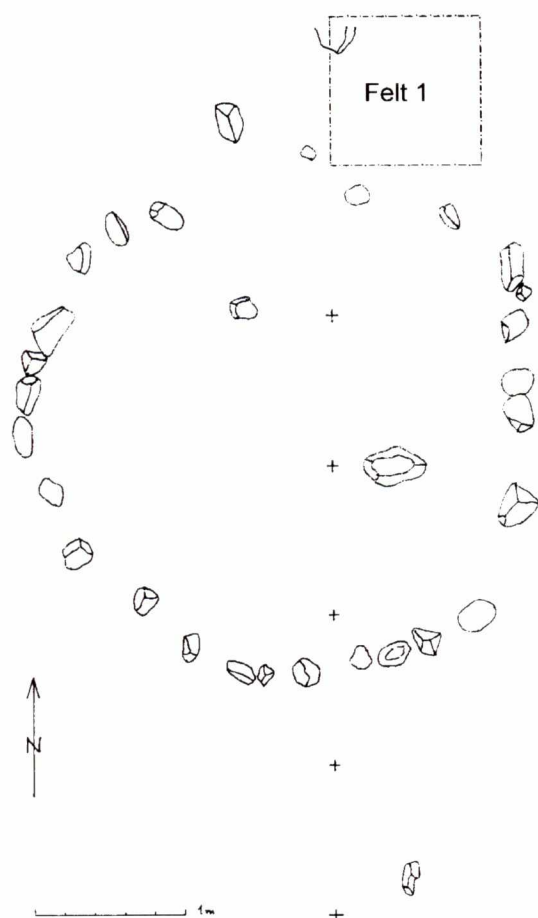
Som det var aftalt under april -besigtigelsen, var de fortidsminder som lå nærmest anlægsområderne afmærket med rødmaledede pæle, ligesom man i alle tilfælde havde respekteret de udpegede no-go områder. Placeringen af base camp var ændret i forhold til det ansøgte, dog uden af kulturhistoriske interesser var berørt. Det fandtes således ingen grund til bemærkninger eller indsigelser af nogen art.

Undersøgte lokaliteter

Med henblik på en revurdering af eventuelle konsekvenser af en vandsstandsændring i "Sø 290", blev jagtlejren **67V1-0II-005** genbesigtiget, og det blev besluttet at foretage mindre prøvegravninger i to af pladsens anlæg, nemlig teltringen anlæg C og telthusfundamentet anlæg D. Undersøgelsen havde til formål at fastslå bevaringsstanden og om muligt at fremskaffe daterbart materiale.

67V1-0II-005

Anlæg C - centrum koordinat: N 67° 01,599', W 52° 21,743' (WGS 84)

Cirkulær teltring beliggende ca. 10 m fra søbredden og omkring 3 m over søens vandspejl. Periferiens sten er delvis overgroede, og der ses ingen vegetationsrester under de enkelte sten. Et felt på 1 m² blev åbnet umiddelbart udenfor den formodede indgang. Under ca. 5 cm recent vegetationslag blev fundet et stykke sammenfoldet papir som tydeligvis var nedtrampet og dermed i sekundært leje. Under vegetationslaget sås et få cm tykt lag med en lagvis strukturering og linser af silt og tørv. Laget var mørkfarvet af mikroskopiske trækulspartikler og repræsenterer utvivlsomt gulv i teltet. Der blev ikke fundet daterbart materiale.

Figur 4 Opmåling af teltring, anlæg C.

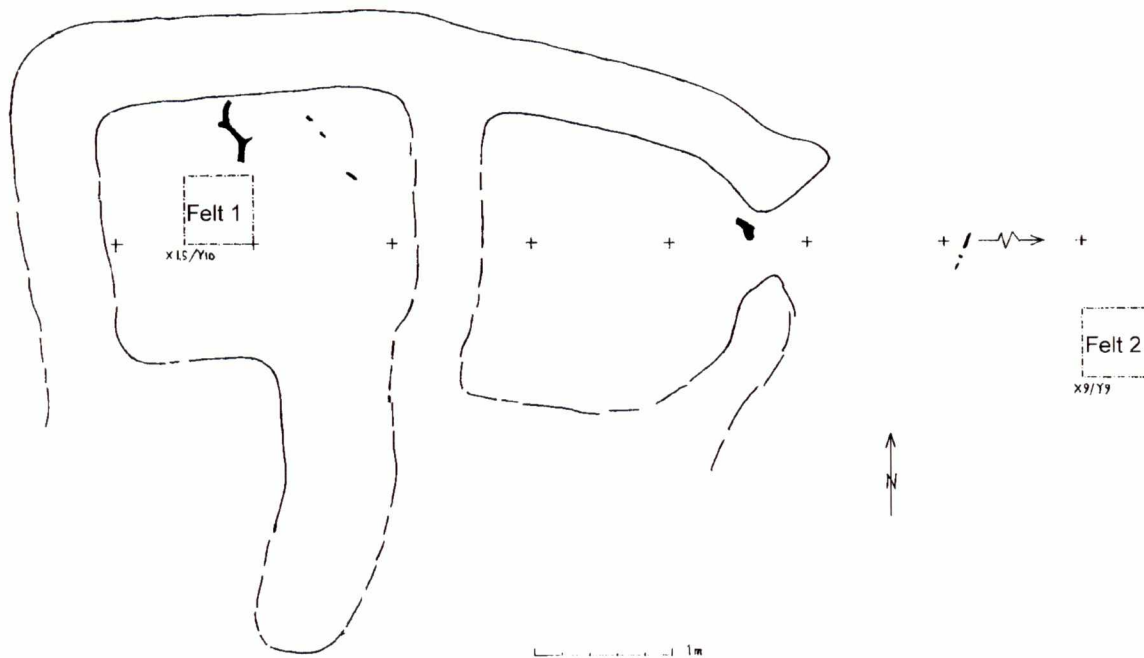
67V1-0II-005

Anlæg D - centrum koordinat: N 67° 01,593', W 52° 21,874' (WGS 84)

Telthus beliggende på halvøens højeste del ca. 13 m over søens vandspejl. Ruinen er opdelt i to rum, det bagerste med kogeniche. Vægfundamentet er opbygget af tørv og sten. Anlægget er stærkt patineret af vejr og vind, og i overfladen ses adskillige udvaskede fragmenter af rentak og

knogle. To prøvehuller på hver $\frac{1}{2} \text{ m}^2$ blev udlagt. Et i det inderste rum, og et i møddingsområdet nogle meter øst for indgangen.

Kulturlaget i telhusets indre var forsvindende tyndt. Der blev ganske vist fundet flere knoglefragmenter, men intet skønnes egnet til C_{14} datering, da indlejningsforholdene var for usikre. I møddingen derimod udgjorde de henkastede måltidsrester et affaldslag af 2-5 cm's tykkelse. To hvirvler af ren blev hjemtaget med henblik på datering.

Figur 5 Telhuset med anlægsbetegnelsen D har haft en udsat beliggenhed nær det højeste punkt på en lille halvø. Som byggemateriale til væggene har man derfor fortrinsvis anvendt tørv.

Opland I - Tasersuaq

Generel beskrivelse af området

Tasersuaq, hvis oprindelige navn er *Isortuartuup tasia*, er næsten 30 km lang og har en gennemsnitlig bredde på omkring 1½ km. Dens vandspejl ligger godt 80 m over havniveau. Søen er kranset af stejle fjelde, hvoraf de højeste på nordsiden er mere end 1500 moh. I vestenden udgår to brede dalstrøg mod nordvest og danner en sammenhængende græs- og dværgbuskhede med kær og mindre vandløb. Søen afvandes gennem den nordligste af disse dale.

Flere elve danner delta på den nordlige bred, og på disse steder ses dybt nedslidte dyreveksler, der fører op til den højtliggende fjeldmark, hvor renerne opholder sig om sommeren. I stort set alle disse deltaer, som har været udgangspunkt for jagter i baglandet, findes gamle teltpladser eller mere permanente jagtlejre, hvor fangerfamilier har opholdt sig i længere tid fra sommer til sent på efteråret.

Placeringen af overnatningssteder og andre aktivitetsspor afslører de vigtigste indfaldsveje til dette store jagtområde. Dalstrøgene i søens vestende - især den sydlige forbindelsesdal fra Kangerluarsuk ungalleq ("2. Fjord") - har givet adgang for jægere fra det tæt bebyggede område omkring det nuværende Sisimiut. Men også det højtliggende pas, mellem den indre del af Kangerluarsuk tulleq ("1. Fjord") og Tasersuaq, har været benyttet. Endelig ser det ud som om, at de der har opholdt sig i søhøjlandet i opland II, til tider har fundet vej til Tasersuaq gennem den brede dal i søens østende.

Figur 6 Opland I med markering af kendte fredede fortidsminder. De nyfundne jagtlejre er markeret med stor signatur.

Dokumentation og arkæologiske undersøgelser

Et af de i forvejen planlagte programpunkter, var detailopmålinger, fotodokumentation samt prøvegravninger i den sammenbyggede række af telthuse **67V1-III-014**, beliggende ved foden af det markante, kølformede 650 meter høje fjeld Sunngoq.

Mens dette arbejde stod på, blev en ny jagtlejr erkendt ikke langt fra vores base camp. Det drejer sig om en samling stenbyggede telthuse, teltringe, depoter m.v. Lokaliteten er nu registreret i NKA's fredningsdatabase med betegnelsen **67V1-III-043**.

Når pladsen hidtil har været overset, skyldes det, at anlæggene er delvis overgroede og desuden beliggende i et område med mange større og mindre stenblokke, hvoraf mange indgår som naturlige byggelementer.

Også her blev der foretaget en grundig dokumentation, ligesom der blev udtaget dateringsmateriale i et af anlæggene.

67V1-III-014

Anlægget består af 3 eller 4 sammenbyggede boligenheder.

Kompleksets centrum koordinat er N $67^{\circ}09,10'$, W $-53^{\circ}19,11'$ (WGS 84).

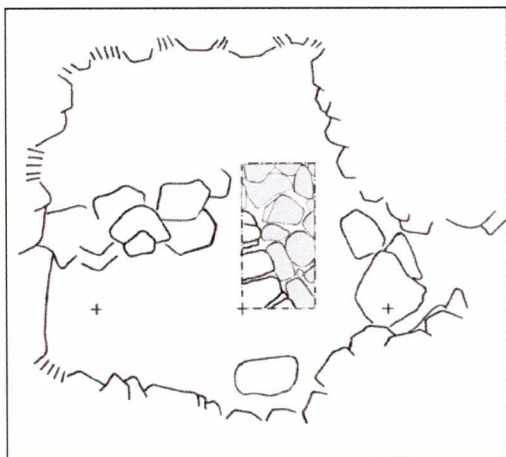
Figur 7 Oversigtsbillede af ruinkomplekset set fra nord. Inden fjernelse af vegetation var det kun muligt at ane de enkelte rum som svage fordybninger i terrænet.

Det vestligste og delvis borteroderede rum A - jævnfør opmålingen på side 12 - har sammen med B muligvis udgjort en selvstændig enhed, hvor B antages at være kogerum eller depot. Afsnit C sammen med D₁ og D₂ er en sammenhængende enhed, med kogeniche forrest i rum C. De to afsnit E₁ og E₂ udgør tilsammen ét rum delt af en stensat brikseunderstøtning. F og G, hvor G er kogerummet, udgør den største af boligerne, som ligger lidt adskilt fra de øvrige.

De enkelte enheder svarer i form og størrelse til telthuse, som kendes fra andre bopladsområder, f.eks. den berømte Eqalummiut i Arnangarnup qoorua i Paradisdalen syd for Kangerlussuaq. Ofte finder man telthuse bygget parvis tæt sammen med fælles vægafsnit. Komplekset her adskiller sig ved at adskillige boliger er indbyrdes forbundet via en passage beskyttet af en læmur. Hvorvidt denne har været overdækket, kan ikke afgøres.

Resterne af den fælles frontvæg mod søen er beliggende ca. $\frac{1}{2}$ m over vandspejlet. En del af den er underhulet og skredet ned. Sammenlignet med situationen i 1984, skønnes mere end 1 meter at være borteroderet. Gulvniveau i de enkelte boligrum ligger i ca. 1 meters højde.

Der blev foretaget prøvegravninger i rummene F og D₂, begge med positivt resultat, idet der blev fundet knoglefragmenter sikkert indlejret i selve gulvlaget.

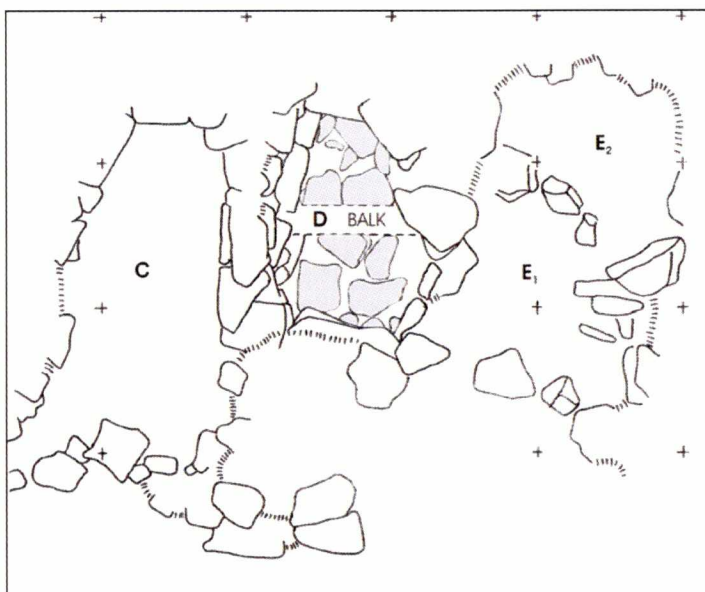

Figur 8 Prøvefelt i rum F. Enstensat brikseunderstøtning og de flade gulvfliser er blotlagt.

Prøvefeltet i **rum F** var på $\frac{1}{2} \text{ m}^2$. Den recente tørv havde her en tykkelse på 3-6 cm. Herunder sås et siltblandet, tyndt gulvlag indeholdende linser af omdannet organisk materiale - muligvis skindrester - samt trækulspartikler. Laget lå direkte på og imellem flade stenfliser, som har dannet gulv. Der blev udtaget 7 materialeprøver med henblik på datering.

I **rum D₂** blev hele gulvfladen afdækket, bortset fra en 20 cm bred tværgående profilbalk, som først blev fjernet ved undersøgelsens afslutning. Også her bestod gulvet af flade stenfliser i flere lag, dog ikke så udsøgte sten som i rum F. Der kunne udskilles tre tynde, lagvis strukturerede kulturlag ovenpå fliserne, alle indeholdende plantedele, knogler og andre kulturrester. Lagene repræsenterer periodevis benyttelse af rummet.

Der blev udtaget 5 dateringsprøver af skind, knogle og trækul. Skindresteren var dog gennemvævet af planterødder og i så dårlig bevaringsgrad, at den blev kasseret. Prøverne x 4 og 5 lå sikkert indlejret mellem nederste gulvlags stenfliser.

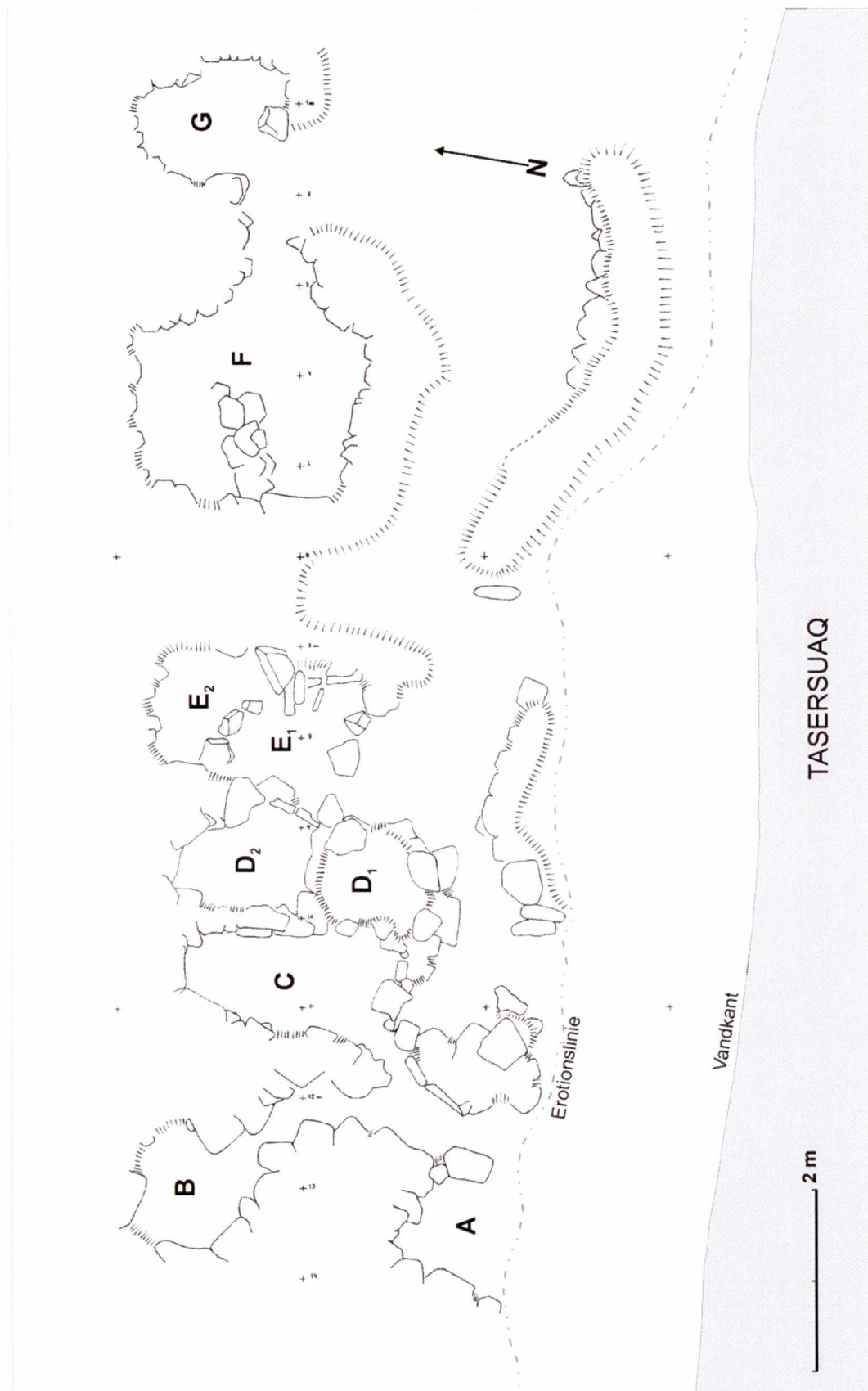
Figur 9 Boligrummet D₂ blev udgravet i sin helhed. På billedet til højre er profilbalken fjernet.

Vi håber med de udtagne prøver at kunne datere kompleksets omtrentlige alder. Den fælles læmur taler for, at de enkelte bygningsafsnit har været i brug på samme tid. Det betyder dog ikke at de er bygget under ét.

Det er tankevækkende at konstatere, at der i løbet af de 20 år som er gået siden bopladsen blev fundet er forsvundet mere end 1 m af søbredden, således at læmuren og dele af selve ruinen nu er undermineret. Om den accelererende erosion kan tilskrives ændret vejrlig - større vandstandssvingninger, øget bølgeslag m.v. - er ikke til at afgøre. Men der er ikke tvivl om, at fremtidens øgede tilstrømning og periodevis nedtapning af søen med udtørring af bredzonen til følge, vil få betydning for bevaringsforholdene for de lavestliggende fortidsminder.

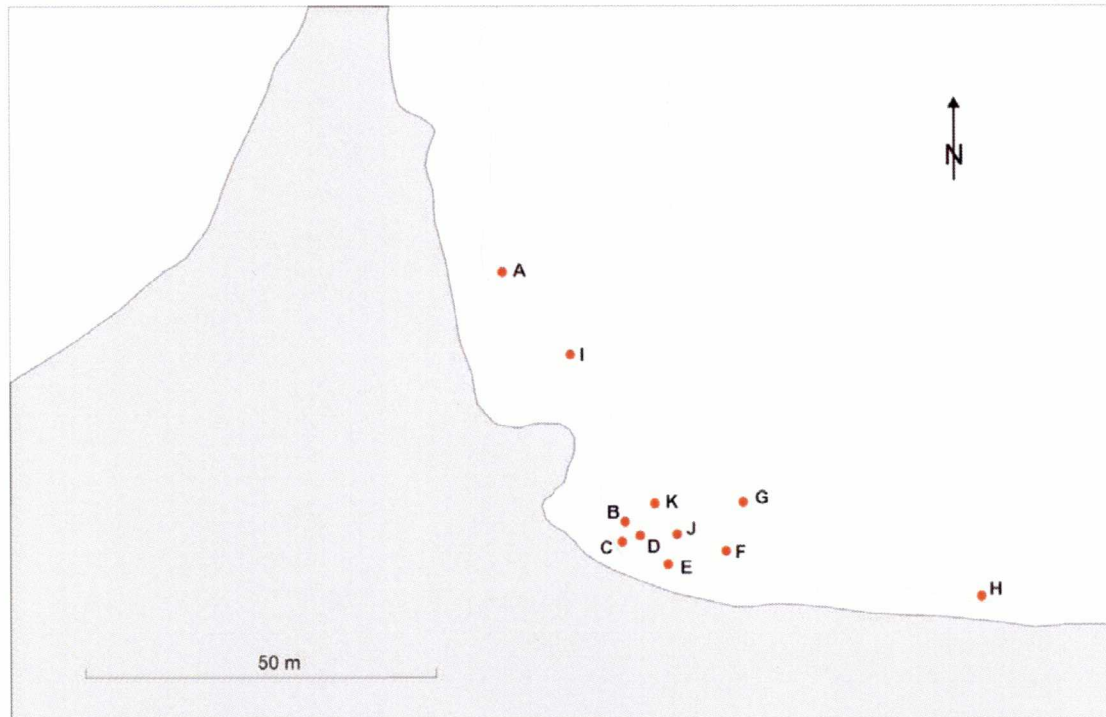
Figur 10 Jagtlejren set fra øst. Man ser tydeligt hvorledes læmuren foran ruinkomplekset eroderes som følge af bølgeslag.

Figur 11 Det sammenbyggede ruinkompleks 67V1-III-014. Bemærk at dele af den fælles læmur er borte-roderet.

67V1-III-043

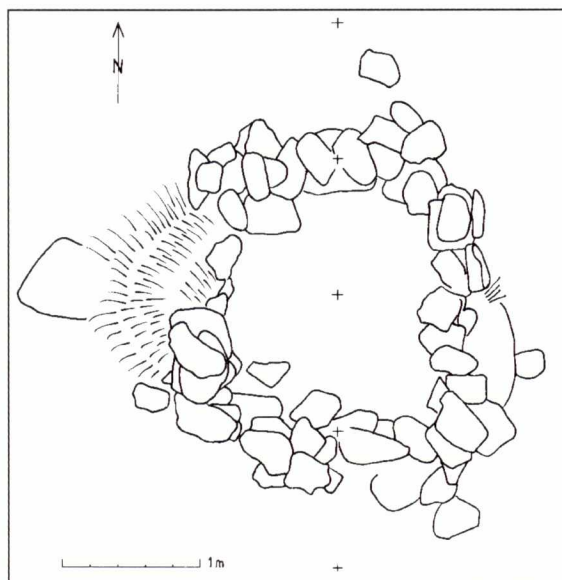
Nyfunden jagtlejr bestående af 11 anlæg, som i det følgende benævnes A-K. De fleste af anlæggene er overgroede og vanskelige at erkende i det meget stenrige område. I mange anlæg er jordfaste klippeblokke en del af konstruktionen. Det umiddelbare indtryk er, at lejren har en betydelig alder. Positionen for bopladsens centrale del er N 67° 09,885', W 53° 16,552'.

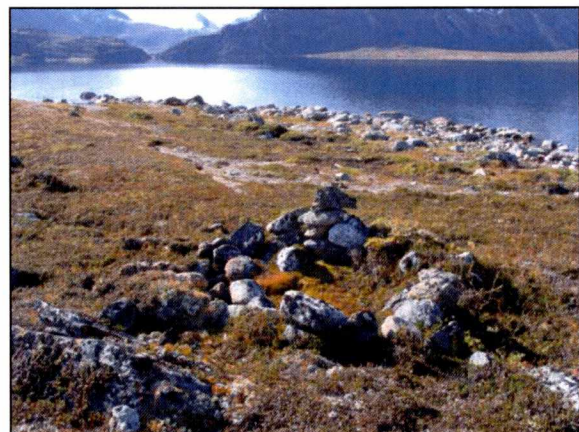
Figur 12 Oversigt over bopladsen. Anlæggenes indbyrdes placering er målefast, mens terrænet er skitseret.

Anlæg A

Centerkoordinat N 67 09.913, W 53 16.589

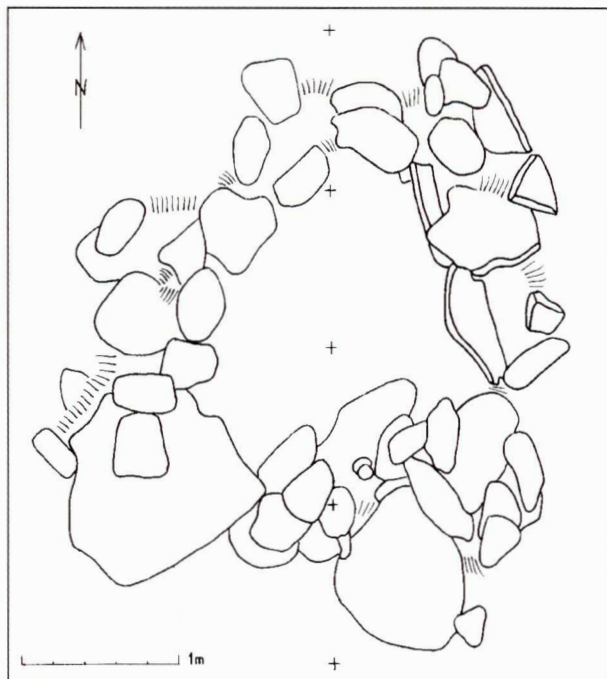

Køddepot opbygget af sten i flere skifters højde. Depotet er velbevaret og synes at være enten yngre end de øvrige anlæg på pladsen eller ombygget i nyere tid.

Anlæg B

Centerkoordinat N 67 09.883, W 53 16.550

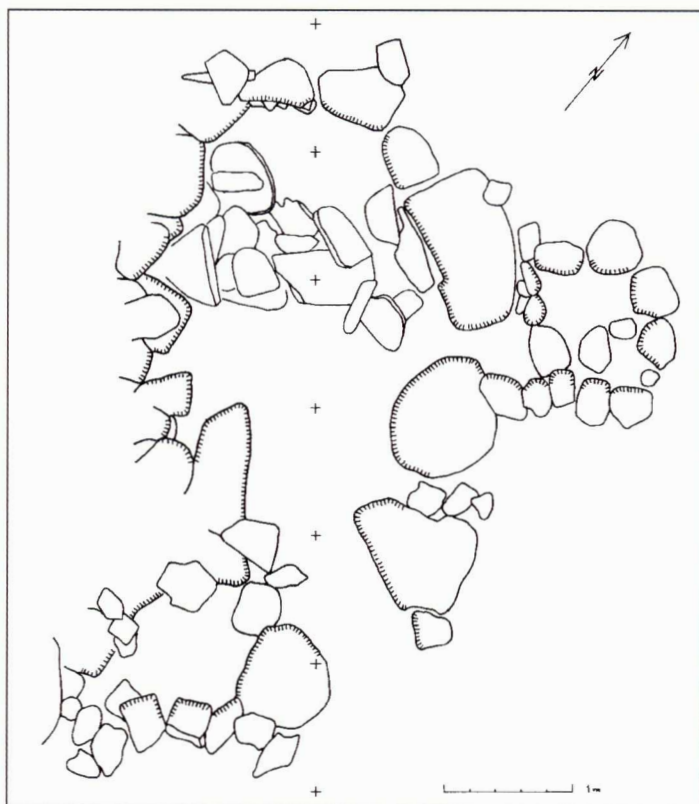

Jagtseng med massive stenvægge anlagt op mod to klippeblokke.

Anlæg C

Centerkoordinat N 67 09.880, W53 16.552

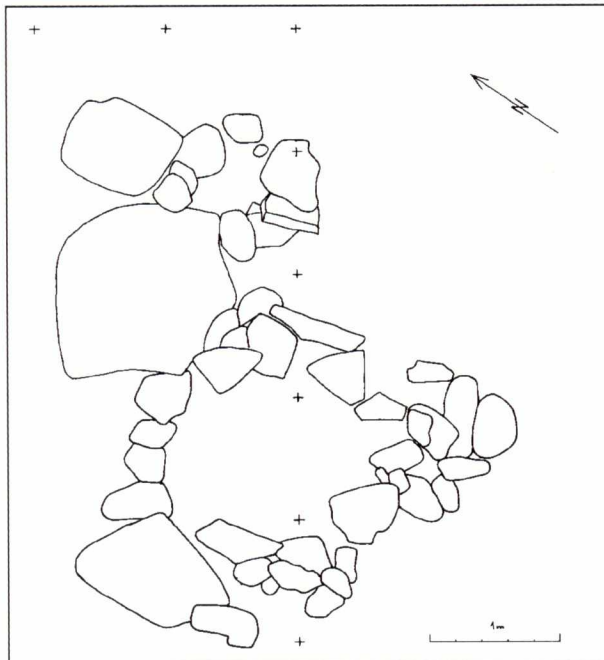

Telthus. Der blev afdækket et felt i boligrummet foran briksen. To rensdyrknogler og en tand blev udtaget til datering. Feltet var i øvrigt fundtomt.

Anlæg D

Centerkoordinat N 67 09.881, W53 16.546

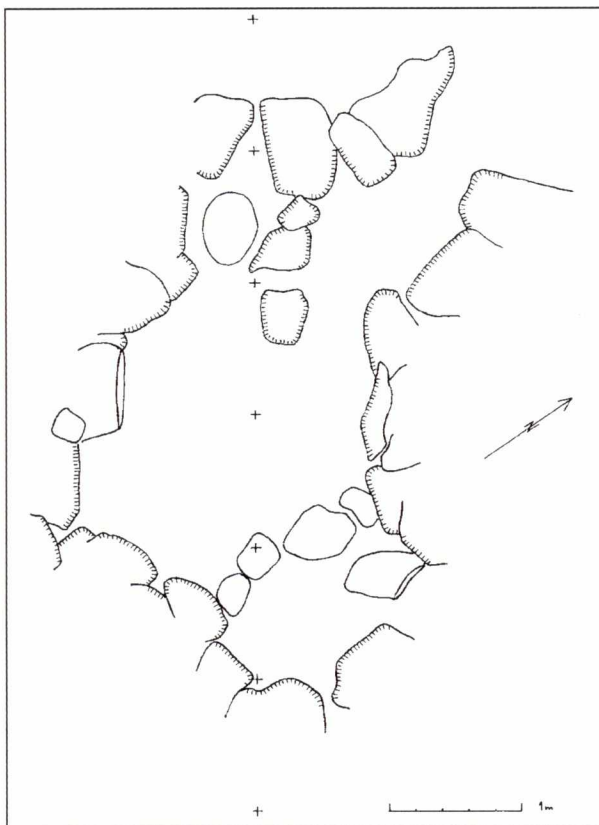

Køddepot anlagt mellem to store stenblokke.

Anlæg E

Centerkoordinat N 67 09.878, W53 16.538

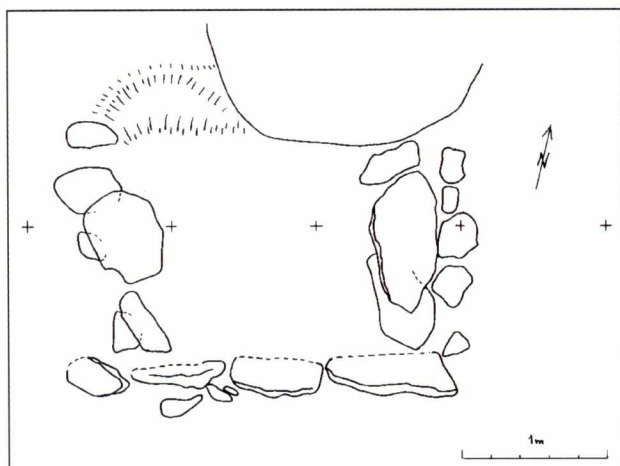

Lille et-rums telthus med indvendigt kogested.

Anlæg F

Centerkoordinat N 67 09.879, W53 16.521

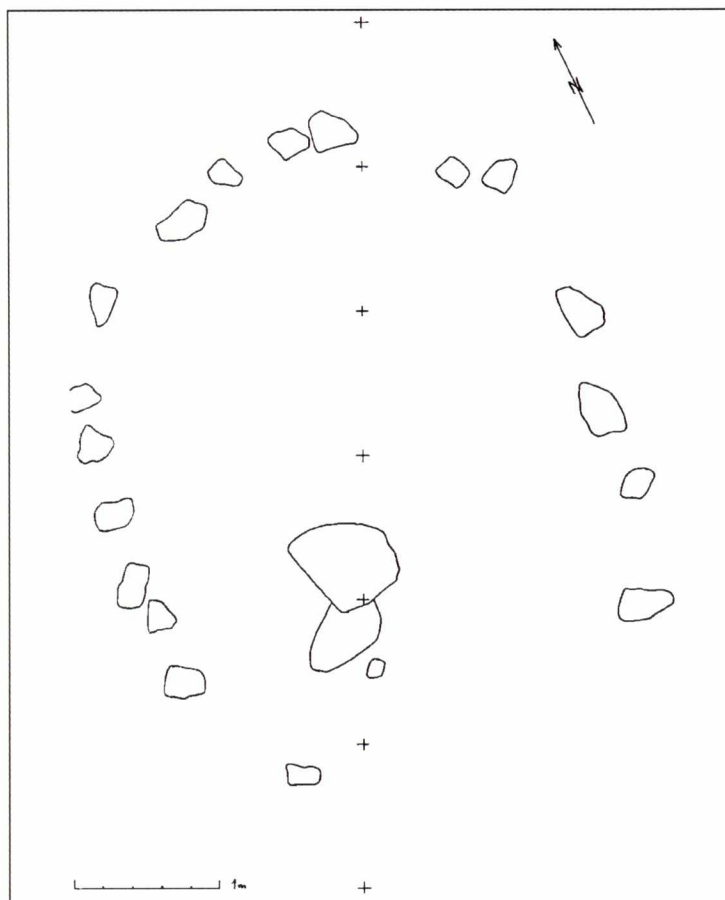

Jagtseng. Siderne er bygget af flade sten der nu er væltet.

Anlæg G

Centerkoordinat N 67 09.885, W53 16.516

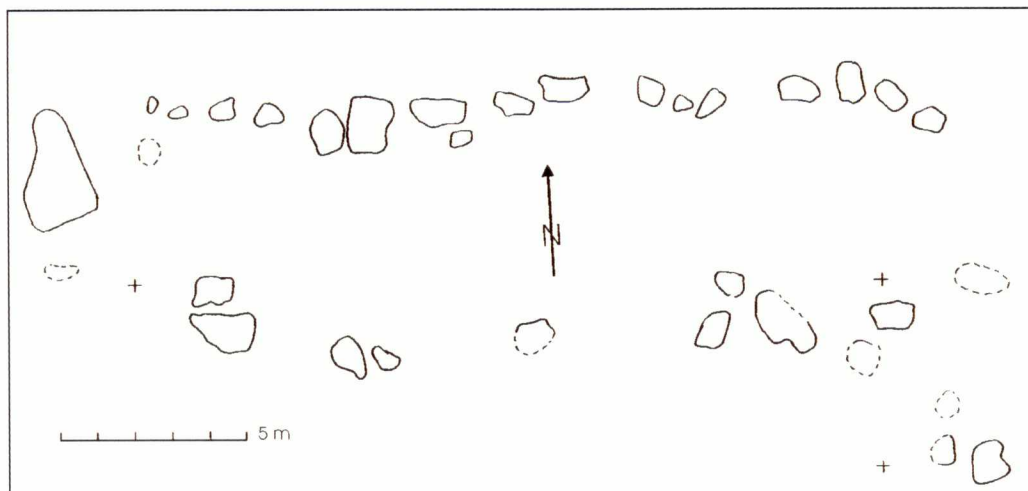

Cirkulær teltring. Teltet har været et traditionelt skindtelt, men anlægget kan være noget yngre, end de omkringliggende telthuse.

Anlæg H

Centerkoordinat N 67 09.874 W53 16.441

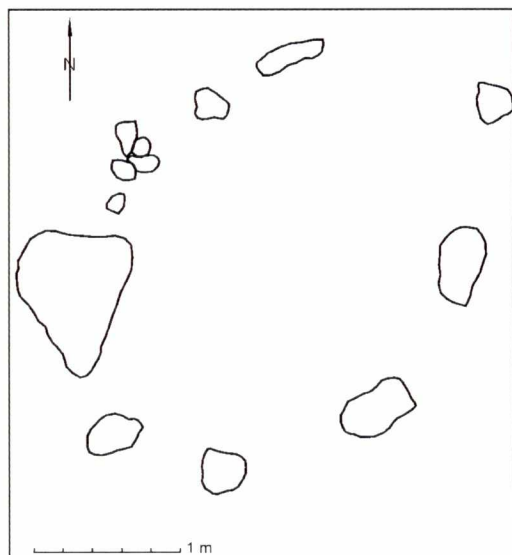

Ca. 20 m lang stenrække, muligvis dobbelt række. Anvendelsen kendes ikke. Der kan være tale om en naanngisat (hoppestensrække), altså en legeplads for børn. Det kan også være de synlige spor efter en umiaq, som har været trukket på land.

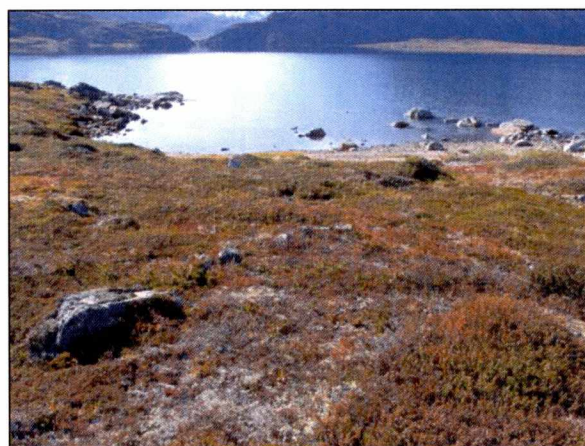

Anlæg I

Centerkoordinat N 67 09.903, W53 16.568

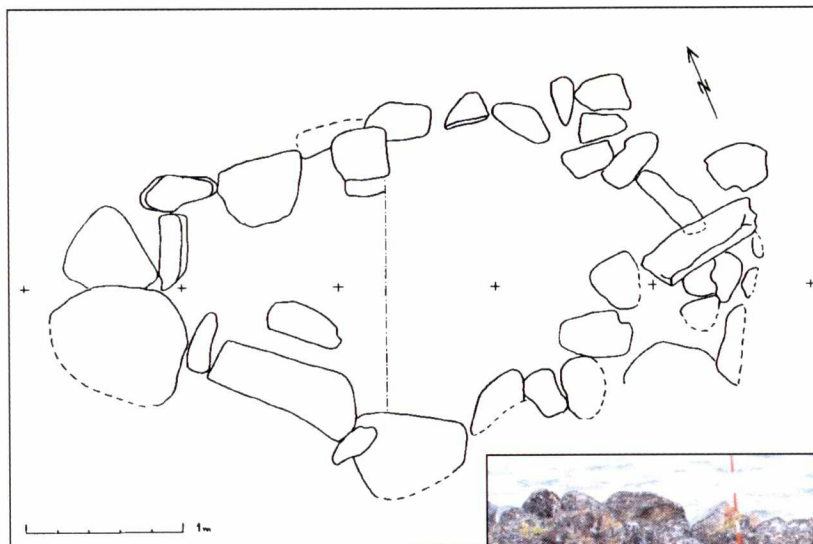

Jagtseng eller et depot.

Anlæg J

Centerkoordinat N 67 09.881, W53 16.534

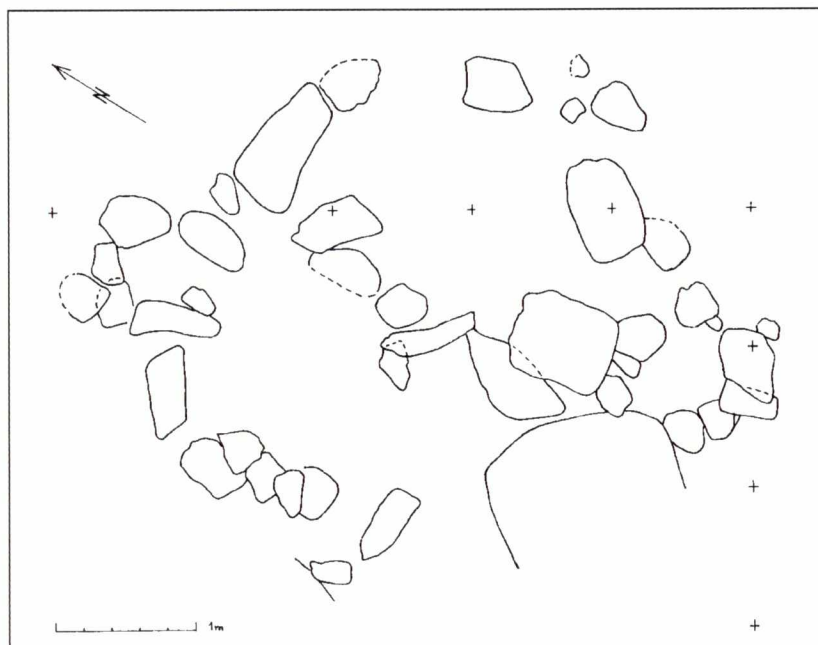

Jagtseng. Halvdelen af det indrammede areal (profil markeret med stiptet linie) blev afdækket. Resultatet af undersøgelsen var dog negativt, idet der ikke blev fundet knogle, kul, eller andet daterbart materiale.

Anlæg K

Centerkoordinat N 67 09.882, W53 16.544

Lille teltfundament eller telthus. Brikseforkanten ses tydeligt, og til venstre for indgangen (mod nord) findes en lille kogeniche. Anlæg K er ikke fotodokumenteret

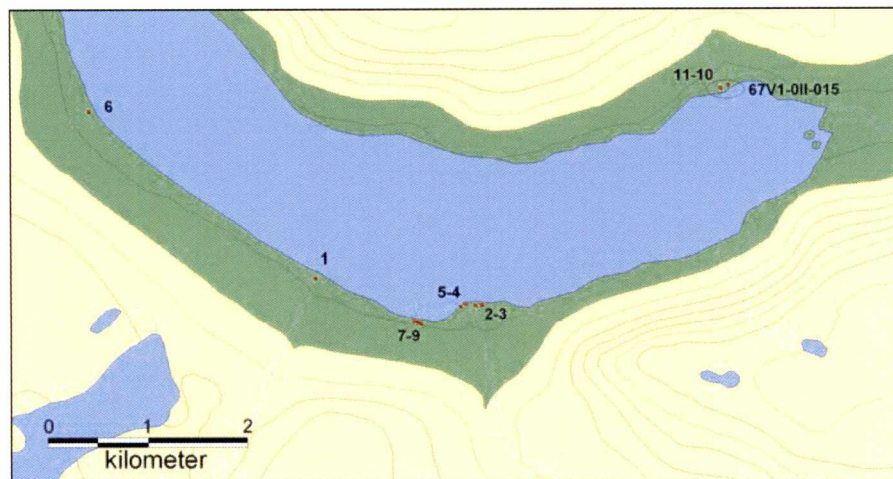
Rekognoscering

En genbesigtigelse af de ikke fredede kulturspor langs søens nordside blev gennemført, først og fremmest med henblik på en mere præcis stedfæstelse, end det var muligt i 1985. Også den østligste fjerdedel af Tasersuaq, som det ikke dengang var muligt at nå, blev rekognosceret. Resultatet fremgår af nedenstående delrapport v. J. H. Jønsson

Kort rapport over rekognosceringsture til østenden af Tasersuaq d. 29.8 og 3.9- 2008

Formålet med rekognosceringen var at søge efter spor af jagtlejre m.v. i et par mindre områder udpeget af H. Kapel i østenden af Tasersuaq, som det ikke var muligt at nå frem til ved berejsningerne i 1984 og 1985. Nemlig en kort strækning på ca. 5 km ved søens sydbred samt et lille område ved et elvudløb på nordbredden. De nævnte områder blev nået med båd fra lejren ved "Damplokomotivet" i søens vestende. Rekognosceringen blev udført af J.H. Jønsson og A. Sjöström.

Den 29.8. registreredes lokaliteterne Ø1-5 og den 3.9. lokaliteterne Ø6-11. Der er tale om fund af i hovedsagen teltringe fra nyere og nyeste tid samt telthuskonstruktioner der repræsenterer længerevarende ophold ved søen i ældre tid. Lokaliteterne 1-9 ligger ved sydbredden af Tasersuaq, lokaliteterne 10 og 11 ligger ved nordbredden. Ved rekognosceringen sås rensdyr i det frodige terræn ved søens sydbred. Og der bemærkedes i terrænet oven for søen flere pas med forbindelse til landet sydover. Ved nordbredden bemærkedes mange og markante rensdyrstier i det smalle forland langs søbredden og op i terrænet.

Figur 13 Kort over østenden af Tasersuaq med de i teksten omtalte lokaliteter.

De registrerede lokaliteter kan beskrives som følger:

Lok. Ø1: Teltring med apsis og primussten, længde ca. 5m . Datering til nyere/nyeste tid. Ligger på terrænhøjning umiddelbart øst for elvudløb. På kort afstand ligger en gl.(kaffe-)malesten, som må være flyttet til sin nuværende position for ganske nylig, idet vegetationen under stenen ikke er omdannet. Waypoint N67°03'32.3 / V52°52'38.0. Sjöström foto 102/49, JHJ film 4 nr. 2 & 3.

Lok. Ø2: Hesteskoformet teltring med to bardunsten forrest og én bardunsten bagerst. Længde ca. 6m inkl. de forreste bardunsten. Plantematerialet under stenene ½ omdannet og datering til nyere tid. Ligger ved elvudløb og ca. 15m fra søbredden. Waypoint N67°03'39.5 / V52°50'17.4. JHJ film 4 nr. 4.

Lok. Ø3: To tætliggende, ovale teltringe begge med apsis bagerst og bardunsten forrest. Længde ca. 5m. Den ene med primussten. Teltringene ligger helt tæt ved søbredden kort øst for lok. 3, og der er anvendt store strandsten. Stedet er temmelig fugtigt. Vegetationen under stenene ½ omdannet og datering til nyere/nyeste tid. Waypoint N67°03'39.5 / V52°50'10.4. JHJ film 4 nr. 5 (i baggrunden til højre i billedet skimtes lok. Ø10 & 11 ved vandfaldet på den anden side af søen).

Lok. Ø4: Mindst to teltringe på højning tæt oven for søbredden og umiddelbart vest for udløb af mindre vandløb. Den ene teltring ruineret. Fund af renknogler og 222 ammunition på stedet. Tørven under stenene ½ omdannet. Datering til nyere tid. Waypoint N67°03'37.3 / V52°50'32.5. JHJ film 4 nr. 6 & 7.

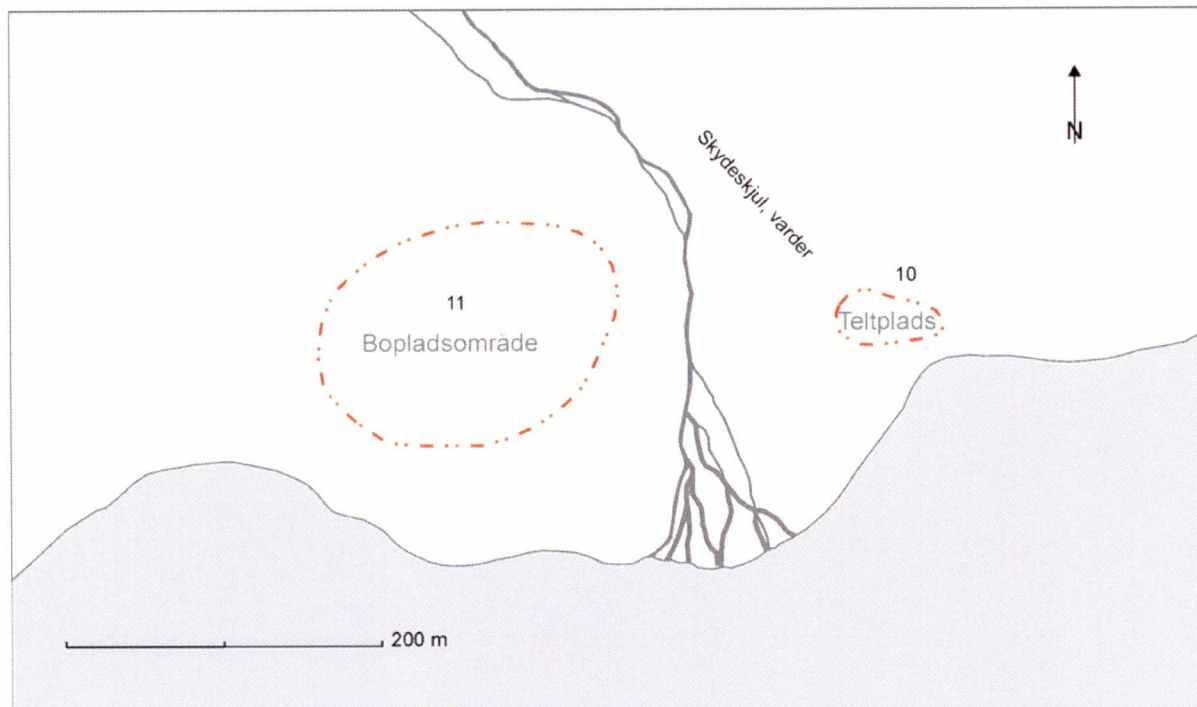
Lok. Ø5: Teltring beliggende på et næs ud i søen kort vest for lok. Ø4. Teltringen af form som 5m langt "villatelt". Vegetationen under stenene ¼ omdannet. Datering til nyere/nyeste tid. Waypoint N67°03'37.5 / V52°50'44.4. JHJ film 4 nr. 8.

Lok. Ø6: Meget overgroet oval teltring eller nærmere en telthus konstruktion ca. 3x4m stor og med mulig briksekant. Tørven under stenene 1/1 omdannet og dermed datering til ældre tid. Ligger på en markant terrænhøjning ved et lille vandløb ca. 25m fra søbredden og i 7m's højde over søens vandspejl. I terrænet oven for og bag ved ses på en afstand af én til to km munden af et lavtliggende pas. Dette pas ses på landkort og satellitfotos at stå i forbindelse med den inderste del af Fjord 1, Kangerluarsuq Tulleq, via et langstrakt soområde. En interessant lokalitet. Waypoint N67°04'02.4 / V52°56'22.6. JHJ film 4 nr. 32.

Lok. Ø7, Ø8 og Ø9: Tre recente lejerpladser liggende med kort afstand langs en bred sandstrand og ca. 20m fra vandkanten. To små vandløb udmunder i søen på dette sted. Den vestligste plads (Ø7) med to teltringe havde været benyttet for ganske nylig. Der var friske slæbespor fra en båd, frisk affald som var forsøgt brændt, friske rester af en opbrækket og flået renkalv samt ca. 25 stk. frisk afskårne ekstremiteter fra rensdyr. Disse ekstremiteter lå tæt samlet i en bunke på bunden af et lille vandløb. Der var tydeligvis tale om en lejerplads, som senest har været benyttet af de renjægere, som vi den 26.8 traf med mange dyrekroppe ved passet i vestenden af søen, hvor de trak deres båd op og var for hjemadgående. Waypoint N67°03'31.8 / V52°50'56.2. JHJ film 3 nr. 15, film 4 nr. 34, 35 & 37, film 5 nr. 3, 4, 5, 7 & 8. Den mellemste lejerplads (Ø8) udgøres af en enkelt recent teltring. Waypoint N67°03'33.1 / V52°50'54.2. Og den østligste plads (Ø9) af to recente teltringe, der er plyndrede for sten, så kun mærkerne i vegetationen, hvor stenene indtil for nylig har ligget, kunne ses. Stenene var tydeligvis anvendt til at bygge et vadested over et lille vandløb tæt ved. Et kadaver af en ravn og et kadaver af en hare lå på strandbredden. Waypoint N67°03'35.7 / V52°50'48.9.

67V1-0II-015

Lok. Ø10 og Ø11: Ligger lidt oppe i terrænet på hver sin side af et elvudløb på nordbredden af Tasersuaq og tæt ved søens østende. Landskabet er jævnt stigende her og elven løber oven for udløbet i søen hen over en stor skrånende klippeflade, hvorved dannes et bredt vandfald. Lokaliteten Ø10 ligger umiddelbart øst for elvudløbet og udgøres af mindst to ældre teltringe, flere kan gemme sig i bevoksningen. Rensdyrstier passerer stedet og søger langs østsiden af elven op i terrænet. Stierne er meget nedtrampede af mange dyr gennem lang tid og er meget dybe og markante. Man kan godt betegne topografien på denne side af søen og her ved elven som en landskabstragt og tvangspassage for dyrene. Waypoint N67°05'09.2 / V52°47'44.8.

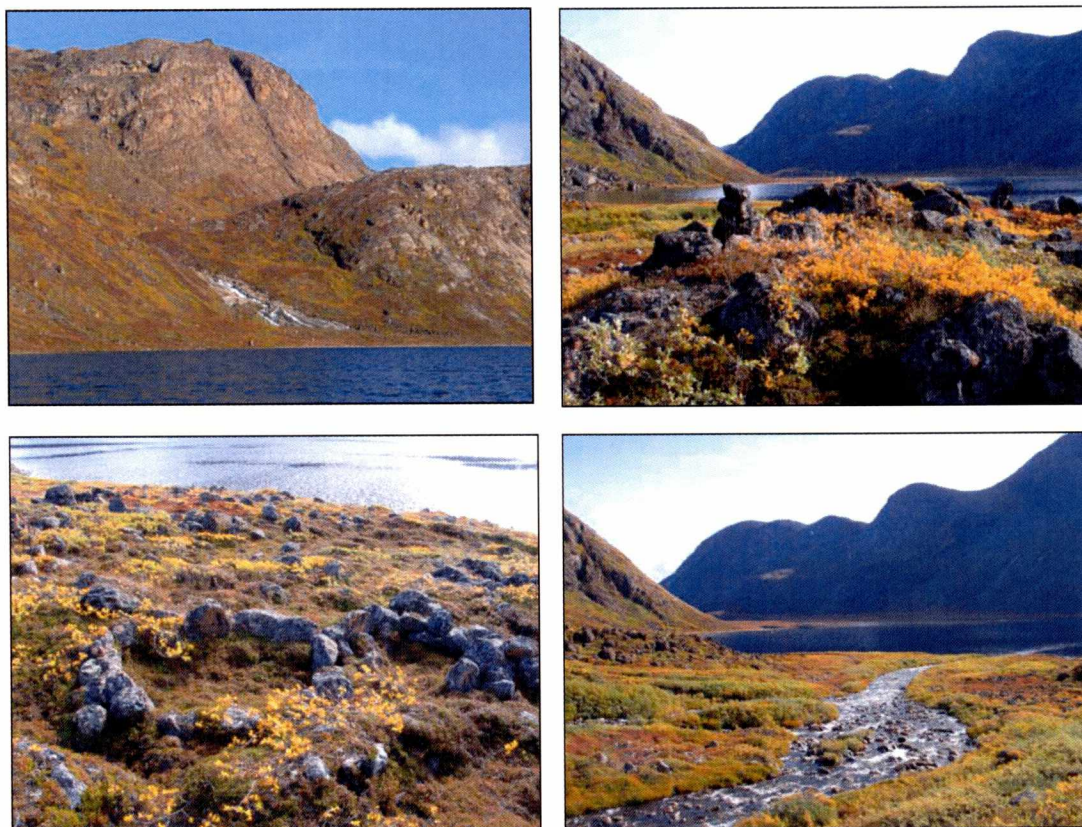

Figur 14 Jagtlejren 67V1-011-015, område 11 og 10. Skydeskjul og varder er anlagt langs en terrænkant. Herfra har dyrene kunnet nedlægges fra en afstand på mindre end 20 meter, altså med bue og pil.

Lokaliteten Ø11 ligger umiddelbart vest for elvudløbet og er ganske kompleks. Langs elvudløbet findes her flere stenopbyggede skydeskjul (Waypoint N67°05'10.9 / V52°48'01.1 og Waypoint N67°05'08.7 / V52°47'53.9. Kort vest for disse ligger et ganske koncentreret område med telthuse og køddepoter. Vi nåede først sent på dagen frem til denne lokalitet, og der var kun mulighed for et kort ophold på stedet, men umiddelbart kunne der opregnes måske 7-8 ganske velbevarede stenopbyggede telthus konstruktioner, som flere steder kan opvise vægge bevaret i flere stenskifter. Såvel telthus fundamenter som køddepoter er meget bevokset af lav og kan være af stor ælde. Der er tale om en ganske spektakulær lokalitet med en rigtig flot beliggenhed. Waypoint N67°05'08.4 / V52°47'55.7 og Waypoint N67°05'07.9 / V52°47'56.6. JHJ film 5 nr. 12, 14 & 15. Endvidere film 4 nr. 5 hvor lokaliteten kan skimtes i billedets baggrund til højre set fra lokalitet Ø3 ved søens sydbred.

Figur 15 Område 11 set fra nordvest. Telthusene og de øvrige anlæg er så overgroede, at man først bemærker dem, når man bogstavelig talt falder over dem.

Figur 16. Uret rundt: Foto a. lokaliteten set fra søsiden, b. skydeskjul og jagtvarder på elvens østside, c. et velbevaret telthus i område 11 og d. elvens løb gennem det frodige vegetation. Dybt nedslidte dyreveksler fører fra sletten op til et højtliggende søområde nord for lejren.

Datering af de undersøgte lokaliteter.

Der blev ikke gjort fund som - ud fra en typebestemmelse eller lignende - kunne danne grundlag for datering af de besøgte bopladser. At tidsbestemme alene ud fra anlæggenes type, form, størrelse og patineringsgrad er alt for usikkert. Jagtsenge og telthuse har været anvendt i den centrale del af Vestgrønland lige fra 1600-årene til en gang i begyndelsen af 1900-tallet.

Materialeprøver til C₁₄ datering blev udtaget af i alt 5 anlæg. Det drejer sig hovedsageligt om knoglefragmenter af rensdyr og trækulspartikler stammende fra lokalt træ (salix og betula). Materialet er efter hjemkomsten blevet undersøgt og rensset, og desværre har enkelte prøver måtte kasseres, enten fordi indlejningsforholdene skønnedes for usikre, eller fordi bevaringsstanden var for ringe. Overfladevegetationens rodnet har gennemvævet materialet i en sådan grad, at det i denne sammenhæng må anses for forurenet. Nedenstående liste giver en oversigt over materialet og dets anvendelighed.

Prøve nr.	Materiale	Vægt	Bemærkninger
67V1-III-014_D-x1	Plantedelev (lav)	-	Formentlig recent. Kasseret.
Samme -x2	Trækul	<1 g	Lille, men brugbar.
Samme -x3	Knogle, ren	3 g	Massiv, velegnet.
Samme -x4	Knogle, ren	7 g	Mellem gulvfliser. Velegnet.
Samme -x5	Knogle, ren	1 g	Meget spongiøs. Næppe brugbar.
67V1-III-014_F-x1	Knogle, ren	18 g	Indlejring usikker. Næppe brugbar.
Samme -x2	Knogle, ren. Skulderbl.	28 g	Massiv. Velegnet.
Samme -x3	Trækul	4 g	Fra gulvlag. Velegnet.
Samme -x4	Trækul	<1 g	Under gulvfliser. Særdeles velegnet.
Samme -x5	Tand	3 g	Fra gulv. Brugbar.
Samme -x6	Knogle, ren	10 g	Spongiøs. Gennemvævet m. rødder.
Samme -x7	Knogle, ren	8 g	Mellem gulvfliser. Velegnet.
67V1-III-043_C-x1	Knogle, ren. Ledende.	3 g	Velegnet.
Samme -x2	Kæbefragment m. tand.	17 g	Fra gulvniveau. Brugbar.
Samme -x3	Knogle, ren	28 g	Massiv. Velegnet.
67V1-0II-005_C-x1	Foldet papir	-	Recent, nedtrådt i fylden. Kasseret.
67V1-0II-005_D1-x1	Div. knoglefragmenter	-	Indlejring for usikker. Kasseret.
67V1-0II-005_D2-x1	Knogle, ren. Hvirvler.	36 g	Brugbare

Af disse materialeprøver er 5 (markeret med rødt) sendt til Leibniz-Labor für Altersbestimmung und Isotopen Forschung i Kiel, hvor C₁₄ dateringen vil blive udført. Resultatet forventes at foreligge primo 2009.

Konklusioner og overvejelser

Undersøgelserne af de to oplande bragte ikke opsigtsvækkende nye iagttagelser for dagen, ligesom der heller ikke blev gjort spektakulære genstandsfund eller andet, der kan skabe avisoverskrifter. Men dermed var indsatsen langt fra forgæves. Dokumentationsmaterialet, som er tilvejebragt og præsenteret her, vil kunne udgøre et værdifuldt supplement til vor viden om menneskets udnyttelse af indlandets ressourcer gennem tiderne.

Grønlands Nationalmuseum & Arkiv og Danmarks Nationalmuseum har i flere år haft dette emne på dagsordenen, godt hjulpet på vej af bundne antikvariske opgaver i forbindelse med større anlægsarbejder, som f.eks. netop udnyttelse af vandkraft, råstofefterforskning o. lign.

Men også målrettet forskning er udført på området. Således udgravningerne i 1978 ved den berømte sommerlejr Aasivissuit, beliggende 70 km øst for Tasersuaq. Siden har det store landområde, Angujaartorfiup Nunaa syd for Kangerlussuaq, gennem en årrække været mål for mere forskningsrettede rekognosceringer. Materialet herfra er endnu ikke færdigbearbejdet, men foreligger i rapportform.

Den sammenbyggede gruppering af telthuse, **67V1-III-014** i vestenden af Tasersuaq, er en anlægsform som ikke kendes fra tidligere undersøgelser. Konstruktionen kan dog næppe opfattes som en egentlig type, snarere er det et lokalfænomen som er tilpasset de klimatiske og topografiske forhold.

Som anført i det foregående, eroderes dele af ruinkomplekset af bølgeslag og muligvis også skrueis fra søen. Dette forfald vil fortsætte. En periodevis nedtapning af vandspejlet vil i sig selv næppe få den store betydning for bevaringen af anlæggets faste dele, men en accelererende nedbrydning af organisk materiale i de resterende møddingsaflejringer, må anses for givet.

De to nyfundne bopladser supplerer de etnologiske informationer, som i 1984 blev indsamlet ved interviews med lokale informanter.

Beliggenheden af **67V1-III-043** er klassisk. Ofte bragte man familiens umiaq med op til de større søer. Det var nødvendigt med en baselejr, hvorfra den videre transport til jagtområderne foregik i kajak eller til fods. Fra denne lejr var der desuden nem adgang til de to små elvudløb ved Isortuarsuq, der i modsætning til søen, er rige på ørreder.

Jagtlejren **67V1-0II-015** i søens østende er placeret et sted, som ligger strategisk i forhold til renernes vandringsveje. Lokaliteten, der synes nogenlunde uforstyrret i nyere tid, skønnes at være af betydelig alder, og det skal anbefales, at der snarest foretages en mere detaljeret dokumentation af bopladsområdet og en nærmere kortlægning af baglandet.

Referencer og henvisninger:

Grønnow, B. m.fl.

1983. Aasivissuit - The great Summer Camp ... Man & Society 5/. København.

GTO

- 1985. Forundersøgelser, vandkraft. Anlægsteknik, delrapport 2. Tasersuaq, Sisimiut. København.

Kapel, H.

- 1984. Kortlægning af kulturhistoriske interesser i forbindelse med vandkraftprojekt Tasersuaq, Sisimiut kommune. Grønlands Landsmuseum
- 1986. Kortlægning af kulturhistoriske og arkæologiske interesser i forbindelse med vandkraftprojekt Tasersuaq - afsluttende rapport 1984-85. Grønlands Landsmuseum.
- 1993. Kangerluarsunnguup Tasersua. Arkæologiske og etnologiske undersøgelser udført i forbindelse med etablering af vandkraftværket ved Buksefjorden. Grønlands Nationalmuseum & Arkiv, Nuuk
- 2004. Vandkraftværket ved Qorlortorsuaq, kulturhistoriske interesser. Grønlands Nationalmuseum & Arkiv. Nuuk.
- 2008. Sisimiut vandkraftværk, planlagte aktiviteter i opland II. Rapport fra en befaring den 19. april. Grønlands Nationalmuseum & Arkiv. Nuuk.

Kingo Jacobsen, N. m. fl.

- 1980. Holsteinsborg/Sisimiut commune. Natur- og kulturforhold. Udvalget vedrørende fredningslov for Grønland. Min. for Grønland. København.

Nyegaard, G.

- 2006. Arkæologiske undersøgelser forud for etablering af vandkraftværk Tasersuaq ved Sisimiut. Grønlands Nationalmuseum & Arkiv. Nuuk.

Odgaard, Ulla, Grønnow, B. m.fl.

- 2005. Bosættelsesmønstre i det centrale Vestgrønland. Rapport om Undersøgelserne i Angujaartorfiup Nunaa, Maniitsoq Kommune, sommeren 2003. SILA Feltrapport nr. 20. København.

Odgaard, Ulla, Knudsen, P. m.fl.

- 2003. Bosættelsesmønstre i det centrale Vestgrønland. Rapport om undersøgelserne i Angujaartorfiup Nunaa, Maniitsoq Kommune, sommeren 2002. SILA Feltrapport 12. København.

Secher, K. m.fl. 1987:

1987. Arnangarnup Qoorua - Paradisdal i tusinder af år. Pilersuifik, Nuuk.

Bilag 1

Scannede opmålinger og oversigtskort (rentegnede).

Lokalitet / anlægsnummer	#	Opr. mål	Orig. plan nr.
67V1-0II-005_C.tif	T 1	1:20	--
67V1-0II-005_C-orig.tif	T 2	1:20	67V1-0II-005 C T1
67V1-0II-005_D.tif	T 3	1:20	--
67V1-0II-005_D-orig.tif	T 4	1:20	67V1-0II-005 D T2
67V1-0II-015 oversigtskort.cdr	T 5	m. målestok	--
67V1-0II-015 oversigtskort.tif	T 6	m. målestok	--
67V1-III-014 oversigt.cdr	T 7	m. målestok	--
67V1-III-014 oversigt.tif	T 8	m. målestok	Skitse u. nr.
67V1-III-014 part I.tif	T 9	1:20	67V1-III-014 T1
67V1-III-014 part II.tif	T 10	1:20	67V1-III-014 T2
67V1-III-014 part III.tif	T 11	1:20	67V1-III-014 T3
67V1-III-014 samlet alt.tif	T 12	1:20	--
67V1-III-014 samlet ren.tif	T 13	1:20	--
67V1-III-014 D.tif	T 14	1:20	--
67V1-III-014 F.tif	T 15	1:20	--
67V1-III-014 D1.tif	T 16	1:20	--
67V1-III-014 D2.tif	T 17	1:20	67V1-III-014 T4
67V1-III-014 D3.tif	T 18	1:20	--
67V1-III-014 D4.tif	T 19	1:20	67V1-III-014 T5
67V1-III-014 D profil.tif	T 20	1:20	67V1-III-014 T6
67V1-III-014-F1.tif	T 21	1:20	--
67V1-III-014-F2.tif	T 22	1:20	67V1-III-014 T7
67V1-III-014-F3.tif	T 23	1:20	--
67V1-III-014-F4.tif	T 24	1:20	67V1-III-014 T8
67V1-III-014-F5.tif	T 25	1:20	67V1-III-014 T9
67V1-III-043 lille kort.tif	T 26	1:20	--
67V1-III-043_A.tif	T 27	1:20	67V1-III-043 T1
67V1-III-043_B.tif	T 28	1:20	67V1-III-043 T2
67V1-III-043_C-1.tif	T 29	1:20	67V1-III-043 T3
67V1-III-043_C-2.tif	T 30	1:20	--
67V1-III-043_D.tif	T 31	1:20	67V1-III-043 T4
67V1-III-043_E-1.tif	T 32	1:20	67V1-III-043 T5
67V1-III-043_E2.tif	T 33	1:20	--
67V1-III-043_F.tif	T 34	1:20	67V1-III-043 T6
67V1-III-043_G.tif	T 35	1:20	67V1-III-043 T7
67V1-III-043_H.cdr	T 36	1:20	--
67V1-III-043_H.tif	T 37	1:50	67V1-III-043 T8
67V1-III-043_I.cdr	T 38	1:20	--
67V1-III-043_I.tif	T 39	1:20	Skitse u. nr.
67V1-III-043_J.tif	T 40	1:20	67V1-III-043 T9
67V1-III-043_K.tif	T 41	1:20	67V1-III-043 T10
67V1-III-043_kort.cdr	T 42	m. målestok	--
67V1-III-043_kort.tif	T 43	m. målestok	Skitse u. nr.

Bilag 2

Fotografisk dokumentation - fotoliste

Foto #	Motiv
1	67V1-0II-004 set fra syd.
2	67V1-0II-005,B fra SV.
3	67V1-0II-005,B måles 0.
4	67V1-0II-005,B Zoom SV.
5	67V1-0II-005,D felt 1
6	67V1-0II-005,D felt 1 profil
7	67V1-0II-005,D felt 2a
8	67V1-0II-005,D felt 2b
9	67V1-0II-005,D måles
10	67V1-0II-005,D 1
11	67V1-0II-005,D 2
12	67V1-0II-005,D 3
13	67V1-0II-005,C målesystem
14	67V1-0II-005,C opmåles
15	67V1-0II-005,C prøvefelt
16	67V1-0II-005,C telsten
17	67V1-0II-005,C oversigt
18	67V1-0II-005,C fra vest
19	67V1-0II-005 D 1
20	67V1-0II-005 D 2
21	67V1-0II-005 D 3
22	67V1-0II-005 D felt II
23	67V1-0II-005 D felt I
24	67V1-0II-005 D opmåling
25	67V1-0II-009 I
26	67V1-0II-009 II
27	67V1-0II-15 4
28	67V1-0II-15 5
29	67V1-0II-15 6
30	67V1-0II-15 7
31	67V1-0II-15 8
32	67V1-0II-15 9
33	67V1-0II-15 10
34	67V1-0II-15 fra søen
35	67V1-0II-15 oversigt
36	67V1-0II-15 skydeskjul
37	67V1-0II-15 varde
38	67V1-0II-15 1
39	67V1-0II-15 2
40	67V1-0II-15 3
41	67V1-0II-15 udsigt
42	67V1-0II-15-A reko a
43	67V1-0II-15-A reko b
44	67V1-0II-15-A reko c
45	67V1-0II-15-A reko d

Foto #	Motiv
46	67V1-0II-15-A reko e
47	67V1-0II-15-A reko f
48	67V1-III-014 fra vest
49	67V1-III-014 fra øst 1
50	67V1-III-014 fra øst 2
51	67V1-III-014 fra øst
52	67V1-III-014 oversigt
53	67V1-III-014 teltring 100 m N for
54	67V1-III-014 D1
55	67V1-III-014 D2
56	67V1-III-014 D3
57	67V1-III-014 D4
58	67V1-III-014 D5
59	67V1-III-014 D Arne graver
60	67V1-III-014 D profil A
61	67V1-III-014 D profil B
62	67V1-III-014 D profil C
63	67V1-III-014 D-A d
64	67V1-III-014 D-A gulv
65	67V1-III-014 F og G
66	67V1-III-014 F-A gulv
67	67V1-III-014 fra Ø 1
68	67V1-III-014 fra Ø 2
69	67V1-III-014 Pan 1
70	67V1-III-014 Pan 2
71	67V1-III-014 Pan 3
72	67V1-III-014 Pan 4
73	67V1-III-014 Pan 5
74	67V1-III-014 Pan 6
75	67V1-III-014 Pan 7
76	67V1-III-014-A b
77	67V1-III-014-A c
78	67V1-III-014-A d
79	67V1-III-014-A e
80	67V1-III-014-A f
81	67V1-III-014-A fra Sunngoq a
82	67V1-III-014-A fra Sunngoq b
83	67V1-III-014-A fra Sunngoq c
84	67V1-III-014-A g
85	67V1-III-014-A h
86	67V1-III-014-A i
87	67V1-III-014-A j
88	67V1-III-014-A k
89	67V1-III-014-A l
90	67V1-III-014-A m

Foto #	Motiv
91	67V1-III-014-A n
92	67V1-III-43 oversigt
93	67V1-III-43 panorering 1
94	67V1-III-43 panorering 2
95	67V1-III-43 panorering 3
96	67V1-III-43 panorering 4
97	67V1-III-43 panorering 5
98	67V1-III-43 panorering 6
99	67V1-III-43 A-1
100	67V1-III-43 A
101	67V1-III-43 A
102	67V1-III-43 B 1
103	67V1-III-43 B 2
104	67V1-III-43 C snit
105	67V1-III-43 C Jøns måler
106	67V1-III-43 D 1
107	67V1-III-43 D 2
108	67V1-III-43 D fra oven
109	67V1-III-43 D
110	67V1-III-43 E 1
111	67V1-III-43 E fra V
112	67V1-III-43 E
113	67V1-III-43 F-A fra NØ
114	67V1-III-43 F fra NØ
115	67V1-III-43 F-A fra N
116	67V1-III-43 F-A fra oven
117	67V1-III-43 F-A fra SV
118	67V1-III-43 G 1
119	67V1-III-43 G fra S
120	67V1-III-43 G fra SV
121	67V1-III-43 H fra NNV
122	67V1-III-43 H fra NV
123	67V1-III-43 H fra SØ
124	67V1-III-43 I a
125	67V1-III-43 I
126	67V1-III-43 J 1
127	67V1-III-43 J 2
128	67V1-III-043-A Arne graver b
129	67V1-III-043-A fra NV
130	67V1-III-043-A fra Sunngoq
131	67VI-0II-005 B Felt 1 zoom
132	67VI-0II-005 B Jøns måler
133	67VI-0II-005 B sten fra NØ
134	Angmalartoqs hytte 67V1-0II-004
135	Angmalartoqs hytte-A afgang

Foto #	Motiv
136	Angmalartoqs hytte-A g
137	Angmalartoqs hytte-A tørret kød
138	Damploko d
139	Damploko e
140	Damplokomotiv-A gruppebillede
141	Damplokomotiv-A h
142	Opland II kanal A-B
143	Opland II kanal B-C
144	Opland II opland v. camp
145	Lb nr 10-84 b
146	Lb nr 10-84 pos W53 6,3 N67 9,2
147	Lb nr 10-84 c
148	Maligiaq afhentning a
149	Maligiaq afhentning b
150	Opland II base camp
151	Opland II kanal B-C
152	Opland II kanal B-C a
153	Opland II kanal C-D 3
154	Opland II kørespor v kanal A-B
155	Opland II landskab v camp
156	Opland II lejr 2
157	Opland II lejr 3
158	Sunnogoq-A udsigt
159	Sunnogoq-A udsigt c
160	Tasersuaq 1
161	Tasersuaq 2
162	Tasersuaq 4
163	Tasersuaq afløb 3
164	Tasersuaq-A a
165	Tasersuaq basecamp b
166	Tasersuaq basecamp c
167	Tasersuaq fra 67V1-0II-004
168	Tasersuaq fra Angmalartoqs hytte
169	Tasersuaq fra Damplokomotivet
170	Tasersuaq fra Sunngoq
171	Tasersuaq reko b
172	Tasersuaq-A reko